

POVIJESNO ORUŽJE U HRVATSKOJ

**Tomislav Aralica, *Povijesno oružje u Hrvatskoj, Despot infinitus*,
Zagreb, 2023., 236 str.**

U izdanju *Despot infinitusa*, 2023. godine objavljena je knjiga Tomislava Aralice *Povijesno oružje u Hrvatskoj*. Tomislav Aralica inače se bavi proučavanjem i sakupljanjem povijesnog oružja, a o tim temama dosad je napisao 28 knjiga, kataloga i publikacija, od kojih su najpoznatije četiri knjige iz serije "Hrvatski ratnici kroz stoljeća". Ovom je knjigom nastavio taj svoj istraživački put, a ona je, uz neznatne dorade, ponajprije kompilacija njegovih članaka o hrvatskom povijesnom oružju objavljenih tijekom posljednjih petnaestak godina u različitim časopisima (*Vojnoj povijesti*, *Hrvatskom vojniku*, *Hrvatskom tjedniku*, *Godišnjaku Gradskog muzeja Sisak* i *Varaždinskom tjedniku*). Uzevši u obzir autorovo dugogodišnje istraživanje i stručnost, knjiga je relevantan sekundarni povijesni izvor najsvježijih znanstvenih spoznaja iz razmatranoga područja. Osim što je kolekcionar staroga oružja, autor njeguje i ljubav prema muzejima, što je već, uostalom, naznačio pisanjem za *Godišnjak Gradskog muzeja Sisak*, ali i skrivenim motivom pisanja ove knjige – ideji osnivanja muzeja hrvatske vojne povijesti koji bi, prema autorovim riječima iz *Uvoda*, "obuhvatio i teme poput Avarskog kaganata, nastanka ranosrednjovjekovne hrvatske države i njezine plemićke vojne elite i vojne moći, saveza s Mađarima, mongolske najezde, borbi protiv Mletačke Republike u srednjem vijeku, unutarnjih dinastičkih ratova 14. i 15. stoljeća, borbi protiv Osmanskog Carstva, senjskih uskoka, Hrvatske vojne krajine, Francuskih i Napoleonskih ratova, ratova 19. st., Prvog svjetskog rata i Drugog svjetskog rata" (str. 7). Iako je Domovinski rat temelj suvremene Republike Hrvatske, autor, vezano

uz ideju potencijalnog otvaranja spomenutog muzeja vojne povijesti, također ističe: "Za svaku je pohvalu prezentacija Domovinskog rata (1991. – 1995.) u nekolicini muzejskih ustanova i stalnih postava, ali to ni izdaleka nije sva naša vojna povijest" (isto). Prethodna dva citata daju, dakle, naslutiti da je u ovoj knjizi autor obradio obilje primjera oružja iz različitih razdoblja bogate hrvatske povijesti.

Nije tajna da i u hrvatskoj historiografiji, zbog svoje popularnosti, prednjači upravo vojna povijest, kao što, uz političku, još uvijek prevladava i u hrvatskim školskim udžbenicima. I prema riječima autora, također iz *Uvoda*, "neizostavan je to sadržaj naše nacionalne povijesti, kulture i bića jer smo nacija formirana u ratovima, živjeli smo u ratovima i preživjeli ih" (str. 7), a obrađene teme u ovoj knjizi tek su djelić raskoši hrvatskoga povijesnog oružja i vojne povijesti.

Podrobno se baveći oružjem, autor je nastojao iznijeti lokaciju gdje je pojedino oružje pronađeno, analizirati samo oružje, odnosno navesti tehnička obilježja poput širine i duljine, iznijeti tipološku analizu oružja, uz neizostavan kritički komentar na dosadašnje tipološke analize iz dostupne literature, dati osvrt na zanimljive natpise na pojedinim primjercima oružja primjerice sječivima (primjer, str. 13), kao i rekonstruirati priču iza pojedinoga povijesnog pronađenog oružja te zaključiti kako je to oružje moglo završiti upravo ondje gdje je pronađeno. Osim toga, autor ponegdje nastoji ustvrditi i društveni status osobe kojoj je pripadalo pronađeno i obrađeno oružje, klasificira oružje u pojedine kategorije, spominje i neke propise, primjerice za bodeže (str. 50), predlaže terminologiju (imenovanje pojedinih

primjeraka oružja, primjerice na str. 50), i još mnogo toga.

Iako će nekomu možda biti zamorno čitanje svih tih pojedinosti o obrađenom oružju, valja imati na umu da je mnogo tog oružja svojedobno pripadalo statusom različitim, pa i običnim vojnicima, i neizravno nam mogu ispriopovijedati dio mikropovijesti. Knjiga bi doista mogla biti izvrsna polazišna točka budućim komparativnim istraživanjima slične tematike. U što preciznijoj rekonstrukciji povijesti svaki pronađeni stari predmet podjednako je važan, no oružje nekako uvijek više plijeni pozornost povjesničara i arheologa. S obzirom na to da se u knjizi obrađuju materijalni povijesni izvori, vjerojatno će knjiga privući veću pozornost arheologa nego povjesničara, no bez sinergije arheologije i povijesne znanosti nema ni potpune spoznaje. Podrobna analiza oružja mogla bi dati predodžbu o tome kako su se nekoć ljudi borili, kako su rukovali pojedinim oružjem, što su smatrali praktičnim, ali i o ondašnjim tehnološkim spoznajama i dostignućima.

Knjiga obrađuje sljedeće predmete po poglavljima: *Romanički mač s natpisom INGELRII* (str. 9–32), *Baselard nađen na Banovini* (str. 33–37), *Mornarički bodeži na hrvatskoj strani Jadrana od 16. stoljeća do danas* (str. 38–73), *Najstariji puščani mehanizam u Hrvatskoj* (str. 74–82), *Oklop Ascania Sforza Pallavicina, markiza od Cortemaggiore i Busseto* (str. 83–88), *Oružje senjskih uskoka* (str. 89–104), *Sablje iz 16. i 17. stoljeća izvađene iz korita rijeke Kupe kod Siska* (105–121), *Pištolj nađen pokraj Okića* (122–127), *Husarska sablja 17. st. sa srebrenom opremom iz Muzeja grada Šibenika* (str. 128–134), *Hrvatsko-ugarska plemićka sablja Portai forma iz oko 1675. godine* (str. 135–141), *Dalmatinski ukrasni bodež iz 1713. godine* (str. 142–146), *Kratki albansko-dalmatinski mornarički mač s kraja 17. ili početka 18. stoljeća* (str. 147–153), *Pištolji zagrebačkih majstora špoljara, puškara i*

šifrtara 18. stoljeća (str. 154–162), *Kordec koji je nekoć pripadao plemićkoj obitelji Ožegović* (str. 163–168), *Ulansko koplje M.1789.* (str. 169–177), *Mornarički časničko-dočasnički bodež iz 1811.* (str. 178–180), *Sablja časnika austrijske ratne mornarice M.1827.* (str. 181–192), *Jatagan dalmatinskih domobrana M.1869.* (str. 193–198), *Svečana sablja sveučilišnih građana zagrebačkog sveučilišta iz 1895. godine* (str. 199–204), *Paradni odjevni bajunet časnika habsburškog ratnog zrakoplovstva* (str. 205–212) i *Sablja feldmaršala Svetozara Borojevića* (str. 213–223). Kao što je vidljivo iz naziva poglavlja, autor doista obrađuje gotovo sva razdoblja hrvatske povijesti, uglavnom kronološki, analizira hladno i vatreno oružje, nastoji ga datirati, bavi se analizom natpisa na primjercima oružja, obrađuje i oružje nekih poznatih povijesnih ličnosti (navodi i njihove biografije, dakako, primjerice Svetozara Borojevića; usp. str. 223), naglašava gdje je pojedino oružje pronađeno, analizira i brojne predmete, odnosno oružje iz muzeja, kao i različite tipove oružja. Neke od analiza oružja u knjizi mogle bi poslužiti i za muzejske opise obrađenoga oružja, što bi posjetiteljima muzeja moglo biti zanimljivo i korisno. Knjiga je bogato popunjena i slikovnim priložima oružja i nedvojbeno je hvale vrijedan znanstveni doprinos. Autor skreće pozornost i na još neka neistražena područja (poput oružja senjskih uskoka, koji su odigrali značajnu epizodu hrvatske povijesti, usp. str. 89; a autor je posvetio cijelo jedno poglavlje uskočkom oružju pa i u tom pogledu knjiga donosi puno novoga). Na kraju knjige nalazi se još popis literature (str. 224–233), te bilješka o autoru (str. 235).

Slijedom svega iznesenoga, knjigu bih ponajprije preporučio arheolozima i povjesničarima, no vjerujem da će se i kod ostale, pa i obične čitateljske publike, naći pokoji zainteresirani "kolekcionar" staroga oružja koji će rado zaviriti među njezine korice. Osim toga,

vjerujem da će se, u skladu s autorovom željom, najprije razglasiti, a onda jednoga dana doista i otvoriti muzej povijesnoga hrvatskog oružja koji će okupiti oružje iz svih razdoblja

hrvatske povijesti, jer to Hrvatska, uzevši u obzir sve ratove i sukobe u svojoj tisućljetnoj povijesti, definitivno zaslužuje.

Lucian Borić